

Офіційне видання
Фундації адвокатів України

Ваш адвокат

загальнодержавне фахове юридичне видання

Видання вільне від цензури

Редакція газети несе повну відповідальність за всі матеріали, надруковані у виданні, та згідна з усіма авторами публікацій

**9 Мая
С Днем Победы!**

®¹ Смотрите телепроект «Человекъ и Законъ» с Сергеем Веприцким на канале Р1: среда - 21.10, повтор в воскресенье - 23.00, Ежедневно свежие новости Фундации адвокатов Украины на информационном портале www.vash-advokat.com

**Фундация
адвокатов
Украины**

Офис ФАУ в г. Киеве находится по адресу: ул. Гусовского, 12/7, оф. 43,
тел. (044) 254-42-35, 222-87-82;
в г. Харькове - по адресу: ул. Полтавский шлях, 9,
тел. (057) 757-37-16, 762-62-90

ТОЛКОВАНИЕ МЕЖДУНАРОДНЫМИ СУДАМИ НОРМ ПРАВА

Кононенко В.П., адвокат,
кандидат юридических наук, доцент Киевского
Славистического университета

С учетом необходимости приведения национального права в соответствие с нормами и принципами права международного, важным является изучение европейского опыта и правовой доктрины. Одна из проблем, которая исследуется сегодня национальными учеными, касается источников и форм права, что приобрело особое значение и актуальность с принятием Закона Украины «Об исполнении решений и применении практики Европейского суда по правам человека». В ст. 17 этого Закона говорится, что суды применяют при рассмотрении дел Конвенцию и практику Суда как источник права. Эта норма является новеллой в национальном законодательстве, поскольку устанавливает, что практика ЕСПЧ – это источник права для внутренней правовой системы Украины. А вводит ли тем самым право прецедента? Во всяком случае – Европейского суда по правам человека.

Председатель Европейского суда по правам человека Л. Вильдхабер говорил, что лейтмотивом прецедентной практики Суда всегда было соблюдение линии эволюционной юриспруденции, являющейся продолжением динамического толкования Конвенции, заложенного органами, существовавшими ранее. Конечно, прецедентная практика также развивается на основе решений о неприемлемости и постановлений, в

которых установлено отсутствие нарушений. В качестве примеров он называет дела «Реквенды против Венгрии», «Партия Благоденствия против Турции», «Грацингер и Грацингерова против Чехии», «Стрелец, Кесслер и Кренц против Германии» (так называемые дела о Берлинской стене), «Аль-Адсани против Соединенного Королевства» и др.

В новейшей доктрине теории права за высшими органами судебной власти признается право на нормативное толкование законов. Однако нормативным оно является лишь в силу того, что имеет общий и обязательный характер. Судебная власть не вправе заниматься правотворчеством, поэтому и постановления Пленума Верховного Суда не должны дополнять либо изменять смысловое содержание толкуемых правовых норм. Детализация самих правовых норм в таких постановлениях, как отмечает В.Н. Бибило, позволяет говорить об их относительной нормативности.

Г.Г. Шмелева считает, что прецедент толкования приобретает свое правовое значение, только когда его содержание излагается в разъяснении пленума высшего судебного органа, а П.Е. Недбайло отмечал, что разъяснения смысла нормы содержатся в решениях и постановлениях апелляционных и надзорных инстанций, но их обязательность ограничена конкретными делами.

Л.А. Корчевная на основании анализа преторианского правосудия констатирует, что толкование является источником права. В то же время С.Л. Зивс отрицал правотворческую природу толкования, утверждая, что прецедент толкования связан исключительно с разъяснением уже существующей нормы права: «А.Б. Венгеров видит цель прецедента толкования в выработке определенного «устоявшегося» положения о применении нормы права по аналогичным делам. Но в этом-то именно и смысл, и цель судебного прецедента». Далее С.Л. Зивс замечает, что в современных условиях даже в англо-американской системе судебный прецедент вовсе не создает правовой нормы на голом месте, а представляет собой, по существу, прецедент толкования нормы права. Весь вопрос в степени обязательности подобного прецедента для последующего применения нормы

Веприцький С.С., адвокат, председатель
правления адвокатского
объединения «Фундация адвокатов Украины»,
главный редактор газеты «Захист прав»,
ведущий телепрограммы «Человек и Закон»

нижестоящими судами, т.е. соответствия правилу *stare decisis*. По мнению У. Бернама, судебные прецеденты, создаваемые толкованием писаного права, равно как те, что создаются на основании общего права, подчиняются этому правилу.

Ж.-Л. Бертель подчеркивает, что наиболее часто толкование рассматривается как один из источников формирования права или в связи с правом, однако место толкования относительно обычая, закона, судебной практики до сих пор недостаточно четко установлено. Определенное фокусирование на теории источников права приводит к тому, что на первое место выдвигаются закон и прецедент, а толкование отступает на второй план как всего лишь отражение настоящих источников права и надеется вспомогательной ролью. Хотя, надо заметить, толкование иногда выступало в роли настоящего источника права. Так было в римском праве, когда судьи обязаны были прислушиваться к некоторым юрисконсультам, и в средневековье, в эпоху Возрождения, когда значительный авторитет имело положение «*communis opinio doctorum*» (общее мнение ученых).

Немецкое право XIX в. с его школой так называемых пандектистов до кодификации 1896 г. было «правом профессоров». Такое определяющее влияние толкования сохраняется и в некоторых

странах, где контактам между судьями и учеными, работающими в области права, помогают закон и обычай. В Бразилии и Португалии, к примеру, приговор суда может расходиться с писаными правилами только при условии, что на это было получено согласие всего юридического сообщества судей, профессоров и адвокатов. Во Франции обычай научного происхождения, возникающий из формул, максим, общих принципов или рекомендаций юристов, используемых как материал для создания системы права, подчеркивает позитивную роль толкования.

Велико значение толкования в деятельности международных судов и, в частности, Европейского суда по правам человека. Надо обратить внимание на то, что последний в своей практике придерживается не самого прецедента как такового, а поднимает соответствующие правовые вопросы и отвечает на них в процессе толкования Конвенции. Результаты такой деятельности уже не оспариваются, а переходят на качественно более высокий уровень, превращаясь в правовые позиции, на которые Суд ссылается в следующих своих решениях, называя прецедентами. Как видим, действительно есть все основания говорить о прецедентах толкования Европейского суда по правам человека.

По мнению И.С. Метловой, отнесение решений Суда к актам толкования – это неверный вывод, несмотря на то, что фактически каждое его решение содержит в себе толкование норм Конвенции 1950 г. Она утверждает, что Европейский суд по правам человека осуществляет нормативное делегированное толкование конвенционных

норм, но поскольку оно дается в рамках определенного дела и не является целью вынесения постановления, все равно речь должна идти о прецеденте. Нормативный характер постановлений ЕСПЧ не позволяет также называть их правоприменительными актами, несмотря на то, что правоприменительную природу решений отрицать нельзя. Применяя и толкуя Конвенцию 1950 г. в рамках конкретного дела, по определенным обстоятельствам и конкретной индивидуальной (или межгосударственной) жалобе, ЕСПЧ создает некие нормативные установки в виде своих правовых позиций (правоположений, правовых принципов, стандартов). Следовательно, нормативный характер этих установок подразумевает их распространение не только на конкретный, ставший предметом рассмотрения случай, но и на все аналогичные случаи, имеющие место в правовой практике.

П.В. Волосюк полагает, что Европейский суд, осуществляя официальное толкование норм Конвенции, создает особые нормы – нормы толковательного характера, имеющие обязательный характер для национального правоприменения.

Ю.Е. Зайцев обращает внимание на то, что текст Конвенции о защите прав человека и основных свобод 1950 г. в силу чрезвычайно обобщенных формулировок не может служить самодовлеющим инструментом правоприменения, а потому требует толкования через практику Европейского суда по правам человека.

Интересно мнение Верховного Суда Российской Федерации, указанное в Постановлении Пленума «О судебном

решении» № 23 от 19 декабря 2003 г.: «Поскольку в силу ч. 4 ст. 198 ГПК РФ в решении суда должен быть указан закон, которым руководствовался суд, необходимо указать в мотивировочной части материальный закон, примененный судом к данным правоотношениям, и процессуальные нормы, которыми руководствовался суд.

Суду также следует учитывать:

а) постановления Конституционного Суда Российской Федерации о толковании положений Конституции РФ, подлежащих применению в данном деле, и о признании соответствующими либо не соответствующими Конституции РФ нормативных правовых актов, перечисленных в пунктах «а», «б», «в» ч. 2 и в ч. 4 ст. 125 Конституции Российской Федерации, на которых стороны основывают свои требования или возражения;

б) постановления Пленума Верховного Суда Российской Федерации, принятые на основании ст. 126 Конституции РФ и содержащие разъяснения вопросов, возникших в судебной практике при применении норм материального или процессуального права, подлежащих применению в данном деле;

в) постановления Европейского суда по правам человека, в которых дано толкование положений Конвенции о защите прав человека и основных свобод, подлежащих применению в данном деле». Как видим, Верховный Суд РФ говорит именно о толковании положений Конвенции 1950 г., которое следует учитывать национальному суду при постановлении решения по делу.

Таким образом, есть все основания согласиться с отрицанием судебного правотворчества, так как все указывает именно на судебное толкование.

Люциус Вильдхабер: Европейский Суд по правам человека как символ Европы. Выступление Председателя Европейского суда по правам человека на торжественном открытии судебного года // Бюл. Европ. Суда по правам человека. – Рос. изд. – № 6 – 2006 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://subscribe.ru/archive/law.europeancourt/200608/15180645.htm>

Бибило В. Роль Пленума Верховного Суда Республики Беларусь в совершенствовании судебной практики // Судовы вєсник. – 1998. – № 3. – С. 43.

Шмелева Г.Г. Конкретизация юридических норм в правовом регулировании. – Львов: Изд-во Львов. гос. ун-та, 1988. – С.7.

Недбайло П.Е. Применение советских правовых норм. – М.: Госюриздат,

1960. – С. 359-360.

Корчевна Л.О. Проблема різноджерельного права: дослід порівняльного правознавства: Автореф. дис. ...д-ра. юрид. наук. – К., 2005. – С. 6.

Зивс С.Л. Источники права. – М.: Наука, 1981. – С. 179, 180.

Там же.

Бернам У. Правовая система США. – 3-й вып. – М.: Новая юстиция, 2006. – С. 107.

Бержель Ж.-Л. Общая теория права. – М.: Изд. дом NOTA BENE, 2000. – С. 130-131.

Метлова И.С. Решения Европейского суда по правам человека в системе источников Российского права. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – М., 2007 [Электронный ресурс]. – Режим

доступа: http://www.mosu-mvd.com/inc_files/346/metlova.doc?PHPSESSID=4ba6d2cc8afe1ccb88519d4dfc6e1244

Волосюк П.В. Значение решений Европейского суда по правам человека в уголовном праве России: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Ростов-на-Дону, 2007 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://sartracc.sgap.ru/Disser/volosuk.htm>

Зайцев Ю. Заборона катування – право на розслідування // Практика Європ. суду з прав людини. Рішення. Коментарі. – 2005. – № 4. – С. 9.

О судебном решении. Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации № 23 от 19.12.2003 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://sutyajnik.ru/rus/cases/law/ppvs_no_23.html

Рішення Європейського суду з прав людини як джерело права України

Відмінності спадкового договору від договору довічного утримання

Договір довічного утримання і спадковий договір мають у своєму змісті певну подію – смерть відчужувача. У договорі довічного утримання смерть відчужувача має пов'язуватися з припиненням виконання зобов'язання. Спадковий же договір має ширший проміжок часу; «до відкриття спадщини або після відкриття».

За договором довічного утримання (догляду), одна сторона (відчужувач) передає другій стороні (набувачеві) у

власність житловий будинок, квартиру, інше нерухоме майно або рухоме майно, яке має значну цінність, взамін якого набувач зобов'язується забезпечувати відчужувача утриманням та (або) доглядом довічно. Якщо набувачами є кілька фізичних осіб, вони стають співвласниками майна, переданого їм за договором довічного утримання (догляду).

По договорі довічного утримання зобов'язання набувача забезпечити відчужувача

утриманням та (або) доглядом. Матеріальне забезпечення, яке щомісячно має надаватися відчужувачу, підлягає грошовій оцінці.

Договір довічного утримання (догляду) може бути укладений відчужувачем на користь третьої особи. Набувач може бути зобов'язаний забезпечити відчужувача або третю особу житлом, яке йому передане за договором. Набувач не має права до смерті відчужувача продавати, дарувати, тощо передане за договором довічного утримання, укласти щодо нього договір застави, передавати його у власність іншій особі на підставі іншого правочину.

Важливою особливістю є те, що право розпорядження таким майном у набувача виникає лише після смерті відчужувача. Особливістю є і те, що у разі знищення майна ризик та збитки несе тільки набувач, і повинен все одно доглядати відчужувача, а при спадковому договорі ризик знищення та пошкодження майна несе відчужувач.

Слід зауважити і те, що обов'язки набувача за договором довічного утримання переходять до тих спадкоємців, до яких перейшло право власності на майно, що було передане відчужувачем. Якщо у набувача немає спадкоємців або вони відмовилися від прийняття майна, переданого відчужувачем, відчужувач набуває право власності на це майно, тоді як за спадковим договором майно взагалі не переходить до спадкоємців, і договір припиняється зі

смертю набувача.

За спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача), і в разі його смерті набувач право власності на майно відчужувача. Набувач у спадковому договорі може бути зобов'язаний вчинити певну дію майнового або немайнового характеру до відкриття спадщини або після її відкриття.

Спадковим договором може бути встановлено, що в разі смерті одного з подружжя спадщина переходить до другого, а в разі смерті другого з подружжя його майно переходить до набувача за договором.

Треба звернути увагу, що спадщина та майно, яке є предметом спадкового договору, це зовсім різні речі, і їх треба розрізняти, але вони можуть і збігатися. Спадковий договір не підлягає обов'язковій реєстрації. Момент набуття права власності набувача по спадковому договору — він стає власником після смерті відчужувача. По договорі довічного утримання набувач стає власником з моменту державної реєстрації договору.

На підставі договору довічного утримання також може бути відчужено майно, що належить подружжю. У разі смерті одного з подружжя, обсяг зобов'язання набувача відповідно зменшується.

**Стрельников А.С.,
державний нотаріус
Дванадцятій Харківської
державної нотаріальної
контори**

Фундация адвокатов Украины поздравляет с Днём Победы Ильина Эдгара Сергеевича,

учасника Великой Отечественной войны, адвоката, члена адвокатского объединения «Фундация адвокатов Украины», журналиста общегосударственного юридического издания «Захист прав»

Уважаемый Эдгар Сергеевич!

Без малого семь десятилетий минуло со дня окончания войны, ставшей тяжелейшим испытанием для нашего народа. Те суровые четыре года были для страны временем борьбы и веры в победу, которая обязательно наступит.

Праздник 9 Мая достался нашему народу дорогой ценой, и мы склоняем головы перед миллионами советских воинов, отдавших жизнь во имя Победы, и отдаем почести тем, кто остался в живых и прославляет великий подвиг солдат-освободителей. Эти люди – наше бесценное достояние. Они защитили Родину от врага, выстояли и победили! Для всех нас Вы являетесь живой историей, памятью о тех великих и трагических событиях.

Дорогой Эдгар Сергеевич! Ваша судьба и Ваш героизм – пример для всех нас, членов ФАУ. Слава о верности Отчизне, беспримерном мужестве на фронтах будет жить в веках и передаваться из поколения в поколение.

От всего сердца желаем вам крепкого здоровья, внимания родных и близких, уважения со стороны окружающих!

**С.С. Веприцкий, адвокат,
председатель правления адвокатского объединения «Фундация адвокатов Украины»,
главный редактор газеты «Захист прав»,
ведущий телепрограммы «Человек и Закон»**

Сутність та загальне уявлення про виконавче провадження та його місце в системі права України

Згідно статті 4 Закону України «Про державну виконавчу службу», державний виконавець є представником влади і здійснює примусове виконання судових рішень, постановлених іменем України та рішень інших органів (посадових осіб), виконання яких покладено на державну виконавчу службу.

Статтею 124 Конституції України визначено, що судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України.

Виконавче провадження є заключною стадією не тільки цивільного процесу або господарського процесу щодо виконання судових рішень, але і кримінального (кримінально-виправного) – в частині майнових стягнень та конфіскації майна згідно з вироком суду, адміністративного – щодо стягнення штрафів та конфіскації предметів, визначених у постанові, а також інших законів, за якими на органи державної виконавчої служби покладено виконання визначених цими законами рішень

відповідних органів (посадових осіб), тощо.

Виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження та примусове виконання рішень інших органів — це сукупність дій органів і посадових осіб, спрямованих на примусове виконання рішень судів та інших органів чи посадових осіб, які здійснюються на підставах, у спосіб та в межах повноважень, визначених Законом України «Про виконавче провадження», іншими нормативно-правовими актами, а також рішеннями, що відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» (надалі Закону) підлягають примусовому виконанню.

Першим кроком після отримання виконавчого доку-

мента стягувачем має бути звернення до відповідного органу виконавчої служби з заявою про порушення виконавчого провадження. Згідно із чинним законодавством, державний виконавець у триденний строк з дня надходження до нього виконавчого документа вносить постанову про відкриття виконавчого провадження. У постанові державний виконавець встановлює строк для добровільного виконання рішення, який не може перевищувати семи днів, а рішень про примусове виселення – п'ятнадцяти днів, та попереджає боржника про примусове виконання рішення після закінчення встановленого строку зі стягненням з нього виконавчого збору і витрат, пов'язаних з провадженням виконавчих дій.

Здавалось би, все просто, але іноді процес виконання рішення може стати складнішим ніж судовий.

Першим етапом виконавчого провадження є його відкриття державним виконавцем на підставі належного виконавчого документа за заявою стягувача або його представника про примусове виконання рішення (ст. 19 Закону). Оскільки однією з законодавчо закріплених причин відмови у відкритті виконавчого провадження є невідповідність виконавчого документа вимогам, викладеним у ст. 18 Закону, то доведеться, отримуючи виконавчий лист чи наказ господарського суду, одразу їх ретельно проаналізувати й упевнитися, що принаймні ця обставина не перешкодить відкриттю виконавчого проваджен-

ня. Отже, у виконавчому документі обов'язково мають бути зазначені його назва, дата видачі, найменування органу, посадової особи, що видали документ, дата і номер рішення, за яким видано виконавчий документ, найменування стягувача і боржника, їх адреси, дата і місце народження боржника та його місце роботи (для громадян), номери рахунків у кредитних установах (для юридичних осіб), а також резолютивна частина рішення, дата набрання чинності рішенням та строк пред'явлення виконавчого документа до виконання. Виконавчий документ має бути підписано уповноваженою посадовою особою та скріплено печаткою. Уникнути певних проблем допоможе й дотримання положень ст. 20 Закону, що регламентує місце виконання рішень. Відповідно до згаданої правової норми, виконавчі дії проводяться або за місцем проживання, роботи боржника — фізичної особи (за місцезнаходженням постійно діючого керівного органу боржника — юридичної особи), або за місцезнаходженням його майна. Якщо йдеться про зобов'язання боржника вчинити певні дії — то за місцем здійснення цих дій. Право вибору місця виконання — між кількома відділами Державної виконавчої служби, які можуть вчиняти виконавчі дії по виконанню рішення на території, на яку поширюються їх функції, належить стягувачу.

Якщо виконавчий документ відповідає усім вищезазначеним вимогам та його

пред'явлено до виконання у межах встановленого законом строку і до відділу державної виконавчої служби за належним місцем виконання рішення, державний виконавець зобов'язаний прийняти цей документ до виконання та у 3-денний строк з дня надходження цього виконавчого документа винести постанову про відкриття виконавчого провадження, в якій встановлює строк для самостійного виконання рішення. Цей строк не може перевищувати семи днів, а стосовно рішень про примусове виселення — п'ятнадцяти днів. Державний виконавець попереджає боржника про примусове виконання рішення після закінчення встановленого строку зі стягненням з нього виконавчого збору і витрат, пов'язаних з провадженням виконавчих дій. Копія постанови про відкриття виконавчого провадження не пізніше наступного дня надсилається стягувачу, боржнику та органу, який видав виконавчий документ. Сторони можуть оскаржити постанову про відкриття виконавчого провадження протягом десяти днів до начальника відповідного відділу Державної виконавчої служби або ж до відповідного суду.

Після того, як державний виконавець прийняв виконавчий документ до свого провадження, він повинен провести виконавчі дії по виконанню рішення протягом шести місяців з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, а по виконанню рішення немайнового характеру — у двомісячний строк. Якщо рішення підлягає негайному виконанню (їх перелік наведено у ст. 30 Закону), то державний виконавець відкриває виконавче провадження не пізніше наступного дня після одержання виконавчого документа,

і в той же день проводить відповідні виконавчі дії.

Отже, якщо боржник отримав своєчасно копію постанови про відкриття виконавчого провадження, то через 7 календарних днів після цього, за умови, що рішення суду в цей строк не буде повністю виконано добровільно, державний виконавець має приступити до вжиття заходів щодо примусового виконання судового рішення. Якщо такий день припадає на вихідний або встановлений законодавством святковий день, виконавчі дії почнуть здійснюватися в перший наступний за ними робочий день. У виняткових випадках можливе проведення виконавчих дій і в неробочі дні, але тільки на підставі постанови державного виконавця, затвердженої начальником відповідного органу виконавчої служби.

У житті досить часто трапляються ситуації, коли боржники після набрання рішенням суду законної сили не бажають його виконувати самостійно, тому доводиться домагатися його виконання у примусовому порядку, яке здійснюється відповідно до Закону України "Про виконавче провадження".

З метою своєчасного і повного виконання рішень рішень суду та інших органів посадових осіб) рекомендуємо:

- якщо Ваше рішення стосується стягнення грошових коштів, рекомендуємо в заяві про відкриття виконавчого провадження просити накладати арешт і заборону на відчуження всього майна боржника, — це може устерегти Вас від продажу боржником свого майна впродовж добровільного терміну на виконання рішення суду і надалі;

- по можливості приймайте участь у виконавчих діях, пов'язаних з

перевіркою майнового стану боржника, проведенні його опису і арешту, також не відмовляйтеся приймати арештоване майно на відповідальне зберігання, і зберегти цілісність майна, на яке звертатиметься стягнення;

- направляйте державному виконавцю письмові запити про хід виконання рішення і проведення виконавчих дій;

- досить часто ефективним засобом є особиста бесіда з виконавцем у його приймальний день;

- Ви повинні знати, що в першу чергу стягнення звертається на грошові кошти, які належать боржнику — готівка або в банківських і фінансових установах, потім — на рухоме майно — меблі, побутова техніка, автотранспорт, потім — на нежитлове нерухоме майно, і лише в останню чергу — на житло.

- Пам'ятайте: будь-яке виявлене майно боржника повинне бути негайно арештовано, у разі, якщо розмір заборгованості і вартість цього майна співвідносяться.

- Особи — громадяни, посадові особи, потерпілі від адміністративного правопорушення, мають право оскаржити постанову про накладення адміністративних стягнень до суду (ст. 244 ЦПК). У разі оскарження постанови про адміністративне стягнення, яка перебуває у провадженні державного виконавця, ця обставина є підставою для зупинення виконавчого провадження до винесення судом рішення у справі, яке набуває законної сили з моменту проголошення (ст. 248 ЦПК).

- Державний виконавець зобов'язаний провести виконавчі дії по виконанню рішення протягом шести місяців з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження. Строки здійснення виконавчого провадження не поширю-

ються на час відкладення провадження виконавчих дій або зупинення виконавчого провадження та на період реалізації арештованого майна боржника.

Отже, скористайтесь своїм правом ознайомлення з матеріалами справи, дізнайтесь, у якій стадії воно знаходиться (можливо виконавче провадження зупинено).

Закон надає стягувачу у ст. 12, права, тобто Ви маєте право:

- знайомитися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії,

- подавати додаткові матеріали, заявляти клопотання,

- брати участь у провадженні виконавчих дій,

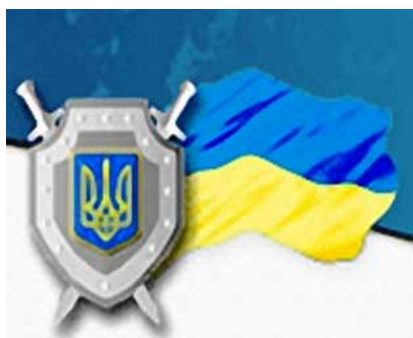
- давати усні і письмові пояснення в процесі виконавчих дій, висловлювати свої доводи, міркування з усіх питань, що виникають у ході виконавчого провадження, у тому числі при проведенні експертизи,

- заперечувати проти клопотань, доводів та міркувань інших учасників виконавчого провадження,

- заявляти відводи у випадках, передбачених цим Законом,

- оскаржувати дії (бездіяльність) державного виконавця з питань виконавчого провадження та користуватися іншими правами, наданими цим Законом, тобто, якщо Ви не задоволені роботою державного виконавця, ви маєте право скаргитися його безпосередньому начальнику, обласному керівництву, в Міністерство юстиції (скарга обов'язково оформлюється письмово), або одразу в суд.

О.В. Бережна, заступник начальника Ленінського відділу державної виконавчої служби Харківського міського управління юстиції

Харківська міжрайонна прокуратура захищає права громадян у сфері оплати праці

З початку поточного року Харківським міжрайонним прокурором здійснено робочі виїзди на найбільші підприємства-боржники Харківського району та м. Люботин Харківської області з виплати заробітної плати.

За результатами виїздів Харківською міжрайонною прокуратурою в інтересах громадян, конституційні права на оплату праці яких порушено, пред'явлено заяви про видачу судових наказів на суму понад 200 тисяч гривень.

Харківським районним судом та Люботинським міським судом Харківської області задоволено заяви Харківського міжрайонного прокурора про видачу судових наказів в інтересах громадян, працівників підприємств-боржників, на суму понад 100 тисяч гривень.

На цей час Харківською міжрайонною прокуратурою здійснюється контроль за реальним стягненням органами виконавчої служби на користь громадян нарахованої та несплаченої заробітної плати.

Д. Попов,
заступник Харківського міжрайонного прокурора,
молодший радник юстиції

Возвращение... куда?

(несовершеннолетние и уголовное правосудие)

Около 60% преступлений в Украине совершается молодыми людьми. И большая часть этих людей – несовершеннолетние. В 2011 г. несовершеннолетними было совершено 17846 преступлений (все данные опубликованы на сайтах МВД и ГПтС Украины), что почти на 20% выше, чем в 2010 г. В 2012 г. рост продолжался.

В основном увеличилось количество краж и грабежей, но стали меньше убивать. Кстати, думаю, никого не шокировало тут слово «убивать» - мы уже давно привыкли, что дети убивают.

Так же, как никого не шокирует рост детского алкоголизма, и что часть преступлений совершается в состоянии алкогольного опьянения. И в любом состоянии очень жестоко. А отдельные преступления снимаются на мобильный телефон.

Естественно, что адвокатам приходится участвовать в делах, где обвиняемыми и подсудимыми являются несовершеннолетние. И в силу этого они должны знать не только особенности ювенального правосудия, но и, по возможности, знать все проблемы, связанные с подростковой преступностью.

Конечно, увеличение числа краж и грабежей можно отнести за счет ухудшения благосостояния. Но анализ социального статуса преступников показывает, что корыстные преступления совершаются также детьми из относительно благополучных (с точки зрения достатка) семей.

Не очень способствуют уменьшению подростковой преступности альтернативные меры наказания, не связанные с лишением свободы.

Применение специальной главы 15 УК Украины - об особенно-

сти уголовной ответственности и наказания несовершеннолетних и целенаправленной работы с судами (в контексте альтернативных мер наказания и мер воспитательного характера) дало положительные результаты. В настоящее время количество несовершеннолетних за решеткой уменьшилось: в воспитательных колониях содержится 1340 человек и 4000 числится за Уголовно-исполнительной инспекцией.

Но, к сожалению, очень высок процент (более 60%) повторной преступности. И это означает, что подросток, отбыв наказание, не связанное с лишением свободы, через какое-то время после совершения нового преступления попадает в колонию. Обычно уже во взрослую.

Еще в 2006 г. в Резолюции международной конференции, посвященной стратегии развития партнерства общественных организаций и государственных органов в процессе ресоциализации несовершеннолетних преступников, отмечалось: «несмотря на многочисленные акты и государственные программы, направленные на улучшение защиты прав и свобод детей, важнейшей проблемой общества остается детская преступность».

Годы прошли, изменений в лучшую сторону не наблюдается.

Отсюда следует, что в государстве отсутствуют реальные общесоциальные меры по борьбе с детской преступностью (и взрослой тоже), практически отсутствует предупреждение (общая превенция) преступлений. (Риторический вопрос – куда, например, исчезли бесплатные спортивные секции?). Общество не стабильно в моральном отношении, отсутствуют четкие ориентиры добра и зла (хотя и философия за тысячелетия не смогла помочь человечеству понять, в чем смысл жизни, кто ж сегодня обозначит ориентиры или будет ориентиром?).

Тут, конечно, еще нужно учесть, что родители сегодняшних трудных подростков приобретали свои жизненные ориентиры в начале 90-х. Поэтому можно полностью согласиться с выводом доктора психологических наук Н.Ю. Максимовой – подросток психологически готов к преступлению.

А.С. Макаренко, возвращая обществу детей, исповедовал принцип любви к своим подопечным. Но если часто даже самые близкие родственники не любят своих детей, что уж говорить о чиновниках государственных органов, созданных для помощи семьям, попавшим в сложные жизненные обстоятельства. Также не очень заметна деятельность наркологических заведений по соблюдению

требований законодавства, направленного на предотвращение и раннее выявление подростков, употребляющих алкоголь, наркотики и токсические вещества.

В «Пекинских правилах» (Минимальные стандартные правила ООН, 1985 г., касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних) говорится, что система правосудия направлена в первую очередь на обеспечение их благополучия и обеспечение того, чтобы любые меры воздействия на несовершеннолетних нарушителей были всегда соизмеримы как с особенностями личности, так и с обстоятельствами правонарушения.

Беспокойство авторов «Правил» основано на возможно неадекватной реакции властных органов на совершенное правонарушение без учета тяжести содеянного и особенностей личности, что может повлечь отрицательные последствия карательной санкции.

В 1990 г. Генеральная ассамблея приняла два договора: Руководящие принципы ООН для предупреждения преступности среди несовершеннолетних (Эр-Риядские руководящие принципы) и Правила ООН, касающиеся защиты несовершеннолетних, лишенных свободы. Общая цель стандартов заключается в обеспечении более заботливого обращения с несовершеннолетними правонарушителями, совместимого с Конвенцией о правах ребенка (Украина ратифицировала Конвенцию в 1991 г.) в части перевоспитания и недопущения совершения ими новых преступлений.

В Украине статьи Уголовного и Уголовно-процессуального кодексов, регламентирующие нормы уголовной ответственности за совершение преступлений несовершеннолетними, в

общем-то, отвечают международным требованиям.

А беда не только в том, что эти нормы часто не выполняются, а в том, что государство вообще не выполняет свои обязательства перед молодым поколением. Министерство образования отмечает, что 4,5 миллиона детей – это дети из неполных семей, из семей, стоящих за чертой бедности, дети-инвалиды, дети-сироты, дети, находящиеся в конфликте с законом. 60% поступающих в школы имеют нарушения соматического или психического характера, растет количество детей с психоневрологическими заболеваниями, с болезнями нервной системы, с задержкой умственного развития (вступление к Национальной программе «Дети Украины»), а государство, тем не менее, не выделяет достаточных средств для выполнения заявленных программ, Законов, Указов и Постановлений, направленных на изменение ситуации. И вот в мирное время количество беспризорных насчитывает десятки тысяч, отмечен рост омоложения курящих, рост проституции, рост таких социальных болезней, как алкоголизм, наркомания, токсикомания, венерические заболевания. Подростки страдают от жестоких действий своих же сверстников

Психологи воспитательных колоний отмечают, что большинство воспитанников плохо поддаются попыткам перевоспитания, не хотят пересматривать отношение к своему негативному поведению. Более того, принудительная изоляция в концентрированной среде подростков с отрицательными жизненными установками нередко приводит к прямо противоположному результату – углублению личностной деформации.

Получается, что общество, естественно, не мо-

жет позволить себе не реагировать адекватно на преступления и не прибегать в определенных случаях к каре, возмездию, изоляции. При этом проблемы реинтеграции и ресоциализации уходят на второй план, что в конечном итоге приводит к необратимым последствиям. Если верна поговорка, что государство, которое не кормит свою армию, будет кормить чужую, то это тем более относится к вопросам реинтеграции – не уделяя достаточно сил и средств этому вопросу, получим в ближайшем будущем криминальное общество (или уже живем в таком).

Но тут возникает следующий, не менее важный и такой же практически не решаемый вопрос: куда возвращать, в какое общество, в какую среду?

Несколько лет тому назад в Харьковской области проводился пилотный проект по внедрению ювенальной юстиции с элементами пробации и восстановительного правосудия.

Основная задача проекта (кроме отработки целого ряда формальных моментов – законодательная база, категория дел, формы отчета, т.д.) заключалась в необходимости донести до преступника тот факт, что он причинил другому человеку вред и обязан возместить жертве нанесенный ущерб. Имея в виду, что действия ювенальной юстиции должны быть направлены не на возмездие, а на реабилитационные меры, то чрезвычайно полезно было бы для нашего правосудия использовать многие положения канадского закона «О молодых правонарушителях» 1984 г. (Конечно, в рамках этой статьи закон рассматриваться не будет).

И если на макроуровне (в контексте восстановительного правосудия) государство и его властные структуры должно быть

озабочены принятием адекватных законов, надлежащего финансирования, подбором и обучением кадров и т.п.

То есть на микроуровне должны решаться вопросы, связанные с конкретной личностью. Что означает: с каждым преступником должна вестись индивидуальная работа и, главное, работа должна вестись профессионально. На мой взгляд, это относится к работе с любыми преступниками вне зависимости от возраста, но, безусловно, к несовершеннолетним.

И тут свою лепту могут внести адвокаты. Конечно, трудно требовать от адвоката любви к своим несовершеннолетним подзащитным. Но, безусловно, адвокат обязан знать все о своем подзащитном, попытаться отыскать корни преступления и донести это до судьи. Тем более, что в момент досудебного и судебного следствия именно адвокат имеет наибольший кредит доверия.

Выяснить и понять, куда вернется подопечный в случае назначения наказания, не связанного с лишением свободы, и сделать все возможное во время судебного процесса, чтобы подросток искренне осознал свою вину, последствия преступления, возможности возмещения вреда, причем морально-го прежде всего.

Нельзя возвращать молодого преступника, не скорректировав присутствующую ему в данный момент психологию преступника, в ту же среду, которая его сделала преступником.

Мне кажется, что тут роль адвоката может и должна быть больше роли просто защитника.

*Григорий Марьяновский,
адвокат, заместитель
председателя Харьковской
областной
наблюдательной комиссии*